

Register (forts).

Riksdagsmän i bondeståndet	<i>sid.</i> 3.
Romeleklint	10.
Skolgång	5.
Slommen, en av anförarna i bondekriget	11.
Spelemän	6, 7.
Spöke	8, 12, 13, 14.
Stanstorpä kru	11.
Stobben i Staffanstorp	11.
Tiggare	7.
Tirupakäringen	8, 10.
Tvillingkalvar	9.
Tottarp	4-6, 8-10, 11, 12, 13.
Varsel	12, 14.
Varulv	7, 13.
Ättechögar	10, 11.

Register.

Anders Nilsson, riksdagsman, Tottarp ("Totten")....	<i>Sid.</i> 2, 3, 4.
Anders Persson i Djurslöv (musikant)	6.
Bäckahästen	7, 9.
Djurslöv	6, 11, 12.
Engelska sjukan botas	12.
Huvudlös visar sig	13.
Jerusalems skomakare	13.
Jonsson, lärare i Tottarp	5.
Kalv (kommer upp i kyrktornet)	10.
Knös, Nils, en tiggare	7.
Kyrka, Tottarps, tillbyggd 1850	6.
Lilla Uppåkra	14.
Lundius, kyrkoherde i Brågarp.....	10.
Möllerstedt, Johan, murare	6.
Nevitshög	11, 14.
Nils Månsson i Skumparp ("Skumpen")	3.
Nordberg, klockare	5.
Olsson, P., lärare	5.
Pengakista i en damm	9.
Pesten år 1711	11.

Dessa folkminnen från Tottarps by äro upptecknade dels efter änkan Kjersti Andersson och dels efter kyrkörden Jöns Jönsson och hans hustru Cecilia, som är systerdotter till ovannämnda Kjersti Andersson.

Jöns Jönsson äger och bebor Tottarp n:r 4. Gården har från mitten av 1700-talet tillhört hans hustrus möder-
nesläkt. Hennes mormors farfar Nils Åkesson, f. i Kyrkeby 1730, var åbo å Tottarp n:r 4 och dog 1790. Hans son var riksdagsmannen Per Nilsson i Tottarp, f. 1757, d. 1820. Han har planterat den öster om gården belägna parken, den s.k. Lyckan. Hans dotter, Sissa Persdotter, f. 1795, d. 1839, blev gift med riksdagsmannen Anders Nilsson i Tottarp, f. i S. Sandby 1788, d. i Tottarp 1858. Anders Nilsson ("Totten") var god vän till riksdagsmannen Nils Månsson i Skumparp ("Skumpen"). Anders Nilsson hade tre döttrar, som alla ha uppnått en hög ålder.

1) Hanna Andersdotter, f. 24/1 1821, d. 26/10 1917.
Gift med åboen Pål Nilsson (1816-1883), som blev ägare av Tottarp n:r 4 efter sin svärfar. Pål Nilssons änka kallades allmänt "mormor i Tottarp". Deras dotter Cecilia (Cilja), f. 11/1 1847, är gift med Jöns Jönsson, f. i Tottarp 10/6 1848, som är den nuvarande innehavaren av Tottarp n:r 4.

205

16
Regista sid. 15.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

F o l k m i n n e n

f r å n

Tottarp, Bara härad.

- 1) Kjersti Andersson.
- 2) Jöns Jönsson och hustru.

2) Malena Andersdotter, f. 17/4 1825, d. 10/10 1917.

Gift med borstbindaren Jöns Svensson i Kabbarp. (En yngre broder till honom, husäg. Hans Svensson i Kabbarp, är en god folkminnesberättare).

3) Kjersti Andersdotter, f. 12/6 1836, änka efter åboen Jeppa Andersson i Åkarp. Bor i Tottarp. *Död den 24 juni 1928.*

K j e r s t i A n d e r s s o n är den yngsta och enda kvarlevande av riksdagsmannen Anders Nilssons döttrar. Änka sedan flera år tillbaka, bor hon i Tottarp i ett henne tillhörigt hus. Hon innehar ett oljeporträtt av sin fader, som han låtit måla i Stockholm och även en medalj, som han erhållit av Carl XIV Johan under sin riksdagsmannatid. Dessa minnen efter sin fader skattar hon mycket högt. - Här följa hennes berättelser. (Upptecknade den 26 Juni 1922.)

Om riksdagsmannen Nils Månsson i Skumparp, m.m.

Nu e ja fydd artanhondratrettisex, å ja kan ente säl komma ihu hanom, for han dö når ja va liden. Men far å Skompen di va jo så kontanta.

Skompen han va jo så han konne alls ente skriva å räckna, men de konne far. Å Skompen han diktera å far han

skrev, så di va så där i kompis.

Far å Skompen di reste te rikstan i sällskáp. De tala far om en gång, ad di hadde kommed for varja når di reste te rikstan. Å di skar hästen po nåd vis, så de bloa.¹⁾ Bevars, di skolle resa lannväjen po hästa å vagn po den tiden.

Skompen de va en sådan snällor man, han va så medlienes²⁾ å skickeli po alla sätt, där va inged högmód i han. Å hans kläsel, den va jo enkel: Bockskingsböjsor å kort tröja.

De va far, å Nels Månsen, å Jöns Pärsen i Möinge, di tre rikstasmännen di va så möed tehoppa. Den fyfte gången ad far han kom ifrå rikstan, så hadde Nels Månsen kyfft tre silkeschala, å där fick mor en å dom. Å så fick di väre en silkeschal, hans egen fru, å Jins Pärsens mora å min mor. - Nels Månsen han dö flere år ingan far, men hans sänor di va här titt å hälsa pó far.

Mor hon dö artanhondratrettinie, å de kommor ja så grant ihu, ad systor Hanna å bror Nels di to imod stället når far reste te rikstan å mor va dö. När Hanna ble gift me Pål Nelsen, så flytte far ing i ongantagsstuan.

1) Meningen oviss. 2) Medlidande, d.v.s. välgörande.

Minnen från skola och kyrka på 1840-och 50-talen.

Ja gick hos en skollärare som hidde Jonsen. Han va liasom läsare, å möed, möed relisjös. Skolan lå där som¹⁾ fastor bor. Så gick ja härre litt i skole for hann.

Så hadde ja åsse gåd i Djurslöv hos en gammal man som hidde Norbarj, han va klockare här i Tottarp. Där gickj ja i skole hos hann, når ja va abesétte-barn.²⁾

Så kom Olsen hid å va lärare.³⁾ Han kom hid når han va artan år, men Norbarj han va klockare lant ettor Olsen kom hid å va lärare.

Ja gick å läste for Åckorman. (Före hann hadde där vad en gammal präst som hidde Anfelt). Når Norbarj han va klockare, då skolle allti skolebarnen sjonga hosianna i kjårkan po juladå å nyårsdå. Vi va de ena åred i Tot-⁴⁾ tarp å de ena i Knästorp. Då hålt vi otesång bittia om marenen, de skolle va senast klockan hal sex. Å når vi skolle te Knästorp å sjonga, så måtte vi sidda opp kl. hal tre. Å en gång så vagna ja ente fören di andre va körda, å ja måtte ble himma, måntro de frista pó!

1) Ett hus mitt för kyrkan, som bebos av Kjersti Jönsson (syster till Jöns Jönsson), i Tottarps by kallad "Pastor Kjarsti". 2) Nybörjare i läsning.
3) P. Olsson, f. 1833, d. 1897, lärare i Tottarp i 40 år.
4) Knästorp och Tottarp, som bildade ett pastorat, hade fordom gemensam klockare.

Å Tottarps kjärka har vad mied mingor för. Så bygg-
 1) de di nykjärkan artanhondrafemti, å mor Myllorstetts man,
 Johan Myllorstett, har byggt den kjärkan. - Där va en måla-
 re ifrå Kypenhamn, som hidde Wernback, å han å hans gesällor
 2) di va där te Pål Nels, å di måla i kjärkan. Ja fick forvidd
 po hans namn å ja skrev ed me fina bogstävor po itt papér
 som lå po stuebored. Å de får han se å sior: "Vem har gårt
 3) dette?" - "De har ja." - "De va pent gårt." De va en sådan
 resonérenes kar, å tämmelet stor å tjäckor.

4)

Om Anders Persson i Djurslöv och andra

bygde-original.

Annors Pärsen i Djurslöv, de va mosikanten, vi kallar.
 Han va liasom litt sköjted å si, å han va så lärd, så han
 konne språka me vicken präst so helst. Å han konne klina té
 5) folk me smidor, de va allti bibelspråk. Han va po alla fina
 gille å spilla. Han va så möed te å svira.

1) "Nykyrkan", d.v.s. korsarmarna å Tottarps kyrka, byggdes 1850 av sockenmuraren Johan Möllerstedt. Hans änka dog 1922 vid 95 års ålder. 2) Blev nyfiken. 3) Härmning av danska. 4) F. 1804, d. 1883. Tillhörde det s.k. Jonsingasläktet. Spelade fiol och klarinett. 5) "Smitor", d.v.s. stickord.

Han gickj omkrinj po ställen å ville ha litt å flaskan,men di ville ente allti yppna for han. Så konne han ansa om spingerocka. Så kom han te vårt å sto å knabba po daren mitt om natten å sior:"Va de så ja skolle ansad om jära spingerocka,så hadde I nock sloppet mi ing." -

Så va där Pär Bank,han lo mongen gå ettor spilled,
1)
å så Bengt hanlare ifrå Stanstorp. Po den tiden spilla di for mad å malt.

Nels Knös,de va en tyggjare. Den han va så egen,
2)
han hadde såddent konstet snack fårr si.

U r f o l k t r o n .

Vårúlana,di sad i vaskaröred å pev. Vi skolle gå övor en stätta ette vann. Å där mötte ja en sådan en tilia po marenen,klockan va väll tre. Å där träffte ja en sådden
3)
en lia po middinjen. Han sprant precis forbi mej,å stor va han.

4)
Å så bäckjahästen. För så va där itt jänje mellom

1) En vals som spelades av Bengt handlare är uppt. av M.H.Ingers i Festskrift till L.Holmström på 60-årsdagen, Lund 1900. 2) Om Nils Knös,se Teckningar och toner ur Skånska allmogens liv,Lund 1889,sid.81.3) Middinj,danska mödding=gödselhög. 4)"Gänge",smal gata.

Jyns Jyns länja å fattihused. Å mitt i den väjen där va
1)
itt forfaselet vanne, så man knafft konne gå där me stövla.
Å där hadde di fårr si bäckjahästen gickj, å nårr te van-
2)
ninjen. Somma sa, ad där va många som satte si po han, så
3)
han for ud i vanned me dom. -

Di tala allti om når ja va barn, ad där va spöje i
Lyckjan. Å där va många som hadde sitt nåd där. Men ja
så allri nåd säl, skynnt ja lå där tilia om marnana å vöj-
ta studa. Ja lå där frå klockan hal tre te klockan sex, å
då kom di å skolle ha studana. -

Där va nåd som kom ettor skoleglyttana frå Tyrop,
å hon hadde itt vitt lagen po si. De va Tyropa-kjarrinjen.
Den hon gjore möed spetakel. Hon sad i pilorna å glode.

1) Vattendrag, häftig ström. 2) "Vattningen", dammen i
Tottarps by. 3) Se vidare i Jöns Jönssons berättelser.

Jöns
Jön Jö n s J ö n s s o n är född i Tottarp 1848.
Här följa hans och slutligen hans hustrus berättelser.

205
Jonas Jonsson: (född 10/6 1848. död 24/1 1924)

N e d s ä n k t p e n g a k i s t a .

Hänne i parken,¹⁾ i dammen, ligger där en flador, fir-
kanted sten - man kan se han ve klart vann - å ongor den
ska där va en pänjakista. Di skolle ta itt par tvillinga-
kalla fårr, å dra opp den. Men di hadde gid den ene vann, di
hadde ente had milk nock. Så når di hadde fåd fatt i na, så
va där nåd ljud som sa: Där styrt vannkålen. Di sa di skol-
le gå tianes did. Men di så itt par hana som dro itt stort
lass. Så konne den ene dränjen ente barja si for å si nåd,
å så falt den lant nårr. Å de skratte så dant i kistan.²⁾

17/12 1921.

B ä c k a h ä s t e n .

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Bäckahästen han viste si, å skolepågana satte si opp
po han. Han gjore si lång, å där ble en hel påga-ra. Så
skolle han gå ud i vanned, å då va där en liden påg sa:
Koss i Jysse namn, de va en farli häst så lång. Så sjonk
han, så pågana ble siddanes i backen.

12/1 1922.

1) Parken är den s.k. Lyckan å ägorna till Tottarp n:r
4. Planteringen tillkom i slutet av 1700-talet, men dammen
har troligen funnits tidigare.

2) Skratte, d.v.s. skramla.

T i r u p a k ä r i n g e n .

Mårrmor hadde många pasaschor om Tyropakjarrinjen, men vi har glimt ed nästan allt ihov. Minschant har de gåd varre ve vallen darhänne! Di måtte gå fram å tebaga å konne ente hitta fram. Bäjnta å hinjes mor har vad fårr na flere gånga, når di lå oppe i bedesticked.

1)
Där va en präst i Brågarp - han hidde Lundius - som hon dansa me. Prästen han leste Fador vår bode rätt å a- ved, men de hjalp ente.

30/12 1921.

E n k a l v k o m m e r o p p i k y r k t o r n e t .

Där va en gång en liden svårt kal me vida ören kom o opp i kjårketorned. Å där oppe va murare å ansa om torned, å di ble så rädda så di tore ente gå nör.

12/1 1922.

R o m e l e k l i n t .

Hänne ve Romeleklint där va ättehöja, å di snacka så mied om ad di reste si po gullpelare. Å där va en sten som där e liasom en barnafod.

12/1 1922.

1) Kyrkoherde i Brågarp, + 1863.

Dara hd, Skåne
yppt. 1921-22 av

J. Jørgen

Om Pesten år 1711.

205

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Pesten den rasa här i Tottarp å Djurslöv. Å di som
1)
dö, di ble begravna i höjen ve Djurslöv. Där va bårra två
2)
soldator igen. 12/1 1922.

3)
I Stanstorp a kru.
4)

Di stårste generalorna i bonakried de va Stobben
å Slommen å en skräddare. Slommen han va bränngrävare.
(Han gick me långa kjola, for han konne ente hålla urinen.)
Så skolle dar gravas en stor bränn i Stanstorp a kru, de e
5)
den dar e inú. Så va de Matis i Tyrop, han å Slommen va ente
rekte åverens. Å han va litt foll, å falt nårr i brånnen,
men han slo si ente. Så hadde di de ortyed sin: "Gjårr mann
de ettor, sa Matis, når han falt i brånnen." Så skolle di
syppa nöre i brånnen for å ble goa vännor, sin. 12/1 1922.

1) Ättehögen å Djurslöv n:r 4. Många ättehögar, som
torde härstamma från forntiden, anses av folktraditionen
vara tillkomna under krig eller farsoter. Högen i Åkarp
säges vara från danska kriget. 2) Uppgiften överdriven.
Jfr H.P. Malmborgs bok "Jesper Jonsson Ekegrens från Kyrk-
heddinge släktregister jämte familjeanteckningar m.m."
Malmö 1890. 3) Staffanstorps krog, nuv. "Hotell Gästis."
4) Så kallas bondeupproret år 1811. De s.k. Stobben och
Slommen voro anförare för Nevitshögsboarna i sammanträff-
ningen med husarerna vid Klågerup den 15 juni. Slom = fot-
sid rock. Hans namn var annars Nils Andersson. 5) Mattis
Persson, åbo i Tirup i början av 1800-talet.

Varsel i Djurslöv.

Där va en snickare bode i itt lided hus som lå i Bjärkmans park. Å vär gång han vänta po beställninj å en lijkista, så reste si trealnastocken i förväja.

12/1 1922.

Spöke på Tottarp n:r 2.

Här inge po tvåan tala di om där va spöje. Där hadde bod en man som hidde Jins Bröddasen å han spöja,¹⁾ ettor han va dö. När di task, så lå di å kasta po loen om nättorna,²⁾ å då så di han. Han kom me en löjta. Han hadde vad oppe mied om nättorna, men han levde.

12/1 1922.

Hur engelska sjukan botades.

³⁾ Skövor, de va en sjuga som man trode ad glyttana hadde, når di ente trivdes. Men di konne ble bra, om man lo dom drittja å növen po en gammal krisman, som hadde ö-⁴⁾lajd många. Å sånna va dar jo gott om, å di som skolle gåd imod ryssana i attanhondrani, å di som hadde vad me Kal Johánn imod Napolon.

16/6 1921.

1) Jöns Bröddessson, f. 1768, + 1834. 2) Tröskade.
3) Danska: Skäver. 4) "Ödelagt."

Sk.

203

205

13.

Barn br. d

Mor Jöns Jöns:

1921-22 (F. i Tottarp 1847.)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Den huvudlöse.

Når ja va barn, så så ja en som gick imen pilorna,
å han hadde ente nåd hoed. Å så ja sprant himmed! Där
1)
som va vanned, så man allti mied för.

30/12 1921.

Varulven.

Når tösen skolle ud i haven å stänga lämmarna for
fynstoren, så kom hon springanes ing å va så rädd å sa, ad
hon hadde sitt en stor hong me bårre tre ben. å de va en
vårúl, sa mor. - Han vändes åsse titt i vaskakrågen. Når
han ville ing, så måtte han kryva ongor fodträed, mellom
syllastenana. Där kröv han i rännestenen. Å så de sin
snarra i vaskatudan!

30/12 1921.

Jerusalems skomakare.

Di tala så meed om Jerusalems skomagare. Han flö
omkring övor allt, han konne allri va stilla.

12/1 1922.

1) "Vattnigt", i ängsmarker.

Spöke i Nevitshög.

1) I Neveshög tala di om en gammal man som gick å litte ettor penga, ettor han va dö. Han va oppe om nättorna å räckna penga. Där va ässe nån penga gimda po de ställed, de va han där hadde lajd dom ongan.

12/1 1922.

Varsel i L:a Uppåkra år 1813.

I Lillapagra där bode en som hidde Rosvall, de va po Annors Påls ställe. Å där hörde di en kväll liasom där kom en krigare did. Å di hadde gäss po gåren, å gåsen 2) han veste så farlet. Å di hörde som de skramla å en krigare. Å kvingan gick ud å så ettor han, for å bjuda han ing. Men där va ingenting. Men i samma stong så va dårres knikt dö. Han va ude i kried. Di hålt knikta po de ställed. Å di fick döbód sin, å måtte skaffa en annen kar i 3) ställed. De va i tyska kried.

12/1 1922.

1) Letade. 2) Av gåse = gås-hane. 3) Dödsbud.

Register i sid. 28.

Hans Svensssons berättelser.

Kabbarp, Tottarps socken.

Den äldste manlige invånaren i Kabbarps by är f.d.
husägaren Hans Svensson å n:r 12, född ^{17/28/12 1915} därstädes 1838. Fadern var husaren Sven Jönsson Katzler (1792-1876), som var "jonsing". (Så kallas de som härstamma från Jon Jespersson i Vesum, Knästorps s:n, f. 1715, d. 1718. "Jonsingasläktet" är mest bosatt i socknarna Knästorp, Tottarp och Nevitshög). Det var på uppmaning av 70-årige skomakaren Per Andersson ("Pär skomagare") i Kabbarp, som jag fick Hans Svensson till att berätta vad här är nedskrivet. ("Han vidd nock reda po mer än ja, for han e åttatifira år"). Uppteckningarna gjordes den 22 och 30 juni samt den 1 juli 1922.

1)

Förklaringar till namn på ängar och kärr i Kabbarp.

Vaffor de hiddor Kattekjarr? De vidd ente ja. Den

lille ängen här opp ad, den kallar di Mårtens lycka. Jo, de

2)

va for en som hidde Mårten sänjte si där, i de holled som

va po ännen å lyckan. - Men i Jeppes holl, där te Nels

3)

Svens po Krommen, där har ässe nån gäd å sänjt si, de va

Jeppa Nelsen. - Så tätt ve Lars Ols skäl liggor där

Ramms mosse, den e udtårrad nu. Vaffor den hiddor så? Jo

de va för i tiden som där va så mied ramna, - korpa, som

di kallar ed nufortiden.

4)

Jönsjöns-lyckan i Tottarp.

Men där va väll ejentelien spöje i Jönsjönslyckan,

for ja hadde en systor som tjente där, å hon ble tosed.

Ridtur med förhinder.

Men ja skolle ria te Möllebarja en gång. Mina

släjtinja va här po kalas, å så kom där ässe en sän å en

dåttor ifrån Möllebarja hid å hälsa po. Å vi ville ad di

1) De omtalade namnen äro Kattekärr, Mårtens lycka och Ramms mosse å n:r 7 samt Jeppas håll å n:r 1. 2) Sänkte sig, d.v.s. drunknade. 3) Kröken av Dalbyvägen å Kabbarp n:r 1. 4) Uppkallad efter ägaren av Tottarp n:r 4. Kallas vanligen endast "Lyckan."

skolle fylja me væss te Hvilan å dansa. Å då skolle ja
ria te Möllebarja å si te därres forällra ad di skolle
ble här i Kabbarp om natten.

2)
Så brute ja ha itt ong-öj. Så när ja kom ve Tot-
tarps skäl imod Djurslöv, så va de löjn ad ja konne få
hästen forbi. Så täjnte ja: "Ja, ja rior himm igen." Så
va ja himma å bytte om å to en nommorhäst. Men när vi
kom did igen, så stansa han. Å så to kan itt skott å
slapp imod Möllebarja.

Rullande eldkulor på vägen.

Men måntro han här hide, Nels Hansen, han hadde vad
himma i Djurslöv å hälsad po, å skolle köra himm om nat-
ten. Men när han kom köranes mitt fårr Björkmans går, så
va där två ill-kulor å rylla nerad backen hidfor. De va
som di så.

Äventyr med Tirupa-käringen.

Ja for helsingen. Där va ja så rädd en gång, så ja
tror allri ja har vad så rädd. Ja skolle ria te Tyrop, å

1) På den tiden Hvilan var värdshus. 2) Ung-ök, ung-
häst. 3) Björkmans gård, Djurslöv n:r 4.

1)

märkt va de. När ja re darifrå, så tājnte ja: "Ja rior lia

2)

övor." Å hodden ja re, så styrt öjed. Så falt ja åu, å de

3)

sprant imod himmed. Å ja skolle skala, men ja tyss ja kom

4)

ente å ställed. Så lant om länje no ja opp te lansväjen.

Men ja tājnte: "De va väll Tyropa-kjarrinjen." Hon brute

jo kasta kjolana övor hoeded po folk.

Vilsegående.

Men ja har gåd vilse po en hjälle en hel natt. De

5)

va då ja tjente po Kronetorp. Å vi fick allri hö nock te

våra hästa, udan vi måtte gå opp po hjällen å stjela. Där

va två holl i hjällen. Å där oppe gick vi å bar å bar å

konne ente hitta nårr. Men lant om länje så styrt ja nårr.

Om ättehögarna vid Kronetorps kvarn.

Där e två höja ve den myllan. Di böjde myllan po

den ene, å den andre ligger ve sian om. Å Hyby ätt ligger

där i di höjana, där ligger Wrangla begravn. Å där lo

6)

Barj byggja myllan po den ene höjen. Å di ville formént

1) Mörkt. 2) Danska lige over, d.v.s. rätt över (näm-
ligen markerna) 3) Springa. 4) Nådde. 5) Gård i Burlövs
socken. 6) Kronetorps ägare, handl. Bergh i Malmö, lät byg-
ga kvarnen år 1840. Den lär vara den högsta väderkvarnen
i Skandinavien.

St.
Barj Ad

205 T. Inger

21.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1921-22

oftare
D:n

han å böjd. Sträjs myllan va böjd så kom där en fru om
nättorna å rörde i säckana for han. Å Barj säl han va
där å frågte vaffor hon gick där. - Jo, myllan fick ente
stå där. - Å då svarar han ad den skolle va där å skolle
ble där å gå bodde natt å da.

Varulven.

Di tala om han når ja va påg å tjente te Pål Nels
i Tottarp. Å där va en ann'påg å vi kom ud en kväll "å
här e han", sa han. - Ellans så har man jo hört mied om
den. Di hadde jo fårr si, ad di ska fordarva en kvinja å
ta fostored, så skolle di ble fri. Di skolle ing ad vaska-
tudan ellor ad rännestens-holled, sa di.

Hjälmagårdshistorien.

De e många år sin. Så va där en man ifrå Djurslöv
å han va himma hos min far, di sad å prata. "Å där va en
spilleman", sior han, "å han hadde vad å spillad å skolle
gå himm å når han kom te le-holled, så reste si te vänstor
en vidor skepnad. Å där va itt sän-holl, å där gick ja

1) "Ledhål", öppning i en vall för en grind (ett "le").
2) Sandhål, sandgrav.

Å Annors Pälser å borra i de sänholled me pryla. Å där lå en hoeskalle, å vi fick gravad opp en hel benrå. Å den ble sin gravad nårr i kjærregåren.

Å når di gamle fick höra ded, så kom di ihu där hadde vad en dränj i Hjälmagåren.¹⁾ Å en natt hörde han som de knabba po porten å han gick ud å yppna. Å frå den betan så di injentinj mer å den dränjen.²⁾

Spöke i Burlövs prästgård.

Men där va en präst i Burlöv som hidde Frost.³⁾ Å han lå ena i prästgård.³⁾ (Han hadde den udarrenderad te Annors Pälser, å allt folked bode hos hann.)

Å där va nåd som to i hans boghylla å smed den i golled. "Va vill I?" frågte han. - Så sa klockaren sin: "Va sa di for nåd?" - "Ja de har ente kantoren me å gjærre", sa prästen.

1) Hjälmagården, Djurslöv n:r 1.

1) Episoden om drängens försvinnande har också berättats för mig av gamle skräddaren Jeppa Ohlsson i Ö.Skrävlinge (Oxie hd), som hade hört den av en kvinna som var barnfödd i Tottarps socken.

2) Lars Frost, kyrkoherde i Burlöv, + 1823.

Burlöv möllare.

Så va de Maties, myllaren, han bode ude i Burlöv mylla. Min far han kände grant mannen. Den han gick te Stockhólm. Di lå å processa, å han skolle ha skrevet po sina papér där oppe.

Å han no did så han va där julaåftan å fick sina papér i årninj, å skolle gå imod Skåne igen. När han kom ud om stan å hadde gåd en taga, så mytte han nån rianes. Å han frågte: "Hår ska du hänn?" - "Te Skåne". - "De ska ja me." Å han frågte han om han ville ria. Å han va po, å de gick såu! Å så re di te Romeliklint - myllaren visste ente hont de gick. Å hästen han snivvla en gång. "Vidd du va de e? de va en kjärkespir." Så kom di te Romeliklint, han skolle did å hålla julaåftan. Så slapp han han åu. "Å nu ska du ente gå ing där som e ljustänt, men spaserera imod himmed".

De va julaåftan som han hadde fåd sina papér poskrevna i Stockhólm, men ännda jul så fick han dom opplesta i Burlövs kjärka.

Samma historia berättas i Lyngby om en person ifrån Göddelöv. Se även sägnerna om Romeleklint i "Teckningar och toner ur Skånska allmogens liv, utg. av Skånska Landsmålsföreningen, Lund 1889, sid. 25.

Sägnen om jätten Finn.

Sante Pär han lo jätten byggja kjärkan. Han skollé gjätta hans namn, ella skollé han betala han for arbéd. Han satte han jo fårr ad han skollé skaffa han sol ella måne, å konne han ente ded, så skollé han gi han hans hjarteblo.

Men han gick po en ås opp ad Harrebarja å va så kje å ed. Å där träffte han en gammal kvinja å hon sporde han va han va så bedrövad for. "A ja," sa hon, "de ska du ente va kje å." Å så namngå hon stället, "å gå där opp å läggodi po backen i natt."

Så hörde han som kvinjan i backen hon nynna for barnen: "Tyss, tyss, for nu kommor snart jätten Finn himme sol å måne ellor sante Pårs hjarteblo."

Så om marenen sior han te Finn:

"Se godå, jätten Finn

slå den stenen bättor in."

Men då ble han jo galen, å va va där å gjærre ve

ded?

Tvenne andra varianter äro av mig upptecknade i Tottarps socken. Se Lars Perssons och Bengt Jönssons berättelser.

Om "Bonakried" (Bondeupproret 1811).

Far å mor di tala om ed, bonakried. Här va en i Stanstorp di kalla Slommen, han gick i kjola all tid, han hadde ente böjsor. Han va så han va general. Di samla's alla stäns, di dro fram å tokk dom å ville ha dom i kried, så tokk di dom här di dro fram. Å där va många sprant å gemde si for ad di skolle sleppa å gå i kried. 1)

Men så lo di fylled ta Övorhån ve Klågorp. Så bant husarana dom ihoppa ve hästa, så måtte di loffa bag ettor änna te Malme.

Om krogarna vid landsvägen mellan Malmö och Lund.

Når ja va påg, så va här många kru. Når di körde ifrå Malme så kom di te Säge fyst, å den krumannen han 2) 3)
jöv dom folla. Å når di kom te Kalinan, så sjång han dom folla. Så körde di därifrå å kom te Hvilan, å den han 4)
spilla dom folla. Så lant om länje kom di te Storapagra å han drack dom folla.

1) Överhand. 2) Ljög. 3) Vid Arlov. Säges ha fått sitt namn därav, att "krumannen" (värden), när han såg någon som reste förbi utan att ta in, ropade till drängen: "Kall' ing han". Stället fick sedan heta Kallingshuset eller Kalinan. 4) Stora Uppåkra. Detta värdshus var det sista där rörelsen nedlades och kallas ännu "Jesjivaregåren".

Fastlagsfirande.

De va fastelannslörda vi slo katten å tynnan. Vi hadde en udklädd sotare i tynnan. Ja har vad me en gång å sitt när di hadde en katt i tynnan, de va ude i Ågarp,¹⁾ ve myllan. Så gick vi omkrinj å bjöd alla bynnorna te fastelännsgilled.²⁾

Majsjungning och pingstgille.

A, de har ja vad me om många, många gånga, å sjånga maj. Vi fick värns en sypp, ellor penga, när vi gick å sjång. Visan den bårja så:

Godaftan om I hemma är

maj är välkommen

Förlåt att vi väcker er

Sommaren är så jyfflig för ungdomen.

Vi hadde inged gille når vi sjång, men de hadde vi te pinges. Så tinga vi po itt ställe, där vi konne få låw å hålla gille. Så pingesåftan gick vi å töjde å så fick vi mad te gilled: Vi fick både gryn å mel å spejefläsk å ägg. Så hålt vi pingesgille po de stället som vi hadde

1) I Åkarp (Burlövs socken) hade man senare (på 1860- och 70-talen) en flaska i stället för en katt. 2) Bönderna. 3) Tiggde.

tingad å så dansa vi i två da. Å di som bode po ställed
di skolle bestå keffed å brännevined å de skolle vi be-
tala for.

1)
Midsommar.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Misommarsåftan så hadde di majstång po di store
ställen å där dansa di hela natten. Så satte di san-
2)
Hansurtor här di konne: mellom lawted å bjilkana å övor
darorna, å här di konne.

3)
Om Hans Svenssons far.

Far han skolle vad me i norska kried attanhondra-
fjortan. Di kom te Strömsta, men injan di no fram, så ga
4)
di me si. - Han bode i hused här opp ad. Far han hålt
5)
skole här.

1) Ordet "midsommar" fanns fordom icke i bygdemålet.
I stället sades "san-Hans." 2) Loftet. 3) Se inledningen.
4) Nämligen norrmännen. 5) Innan där i mitten av 1800-
talet i Tottarps by inrättades en skola för hela socknen,
gävo privatpersoner undervisning. Klockare Nordberg höll
skola i Djurslöv och husaren Sven Jönsson Katzler i Kab-
barp.

Register.

Bergh, patron, å Kronetorp	<i>Sid.</i> 20	Maj-sjungning	26
Bondekriget	25	Midsommar	27
Burlöv	22, 23	Ortnamn	18
Djurslöv	19, 21	Pingstgille	26
Eldkolor, rulla på vägen.	19	Romeleklint	23
Fastlagslördag	26	Sege-krogen	25
Fastlagsgillet	26	Slommen, en av anförarna i bondekri-	
Finn, jätten	24	get	25
Frost, kyrkoh. i Burlöv .	22	Spöke	18, 21, 22.
Hardeberga, Torne hd	24	St. Uppåkra	25
Hjälmeågården, Tottarps s:n	21	Tirupa-käringen ..	19
Hvilan " " " ..	25	Tottarp	18, 21.
Häst tvärstannar	19	Varulv	21.
Kabbarp	18	Vilsegående	20.
Kalinan, Burlöv s:n	25	Ättehögar	20.
Katzler, S. J., husar	27		
Klågerup	25		
Krogar	25		
Kronetorp, Burlöv s:n ...	20		
Lunds domkyrka	24		

Register sid. 39.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

F o l k m i n n e n

från

B A R A h ä r a d

berättade av

f.d. lantbrukaren B e n g t J ö n s s o n,

Tågarp pr. Arlöv,

f. 1847 å Kabbarp n:r 4, Tottarps socken,

åbo å Kabbarp n:r 11 1876-1891

och å St. Mölleberga n:r 7 1891-1913.

Minnen från fädernegården i Kabbarp. Tottarpssön.(Om kreaturen m.m.)

När en ko hadde kalvad, å den ble molkad for fårste gången ettor den hadde kalvad, så skolle pian ha en gnie-
1) sten å en ullsax i molkespannen.

Å den fårste gången ad koen skolle gå ud å kostal-
2) len ettor den hadde kalvad, så skolle där ligga en ysse po
3) dar-pallen.

Nyårsåftan så skolle en å piorna gå å fora fåren,
4) å då skolle hon si: "Alla jämmor-låmm, alla jämmor-låmm".
De va når di fick kvällsfoed.

5) Men når bror Nels va trettan år, å hörde ded, så to
han en növefoll me ärtahalm å gir fåren å då sior han:
6) "Alla vär-låmm, alla vär-låmm". Å de slo ing åsse.

Dessa bruk iakttogos på den tiden Bengt Jönssons
far, Jöns Bengtsson (1818-1883) hade Kabbarp n:r 4.

1) En oval kula av mörkt glas, som användes att gnida skjortlinningar och kragar blanka. 2) Yxa. 3) Dörrtröske-
len. 4) Man önskade helst lamm av honkön ("jämmorlåmm").
5) Nils Jönsson, f. 1854, blev efter fadern åbo å Kabbarp
n:r 4. 6) Eg. "vådur-låmm", bagge.

Den fårste gången man skolle ud å våra, så skolle
2)
man ha ost å moljebrö i lomman. De va gemt ifrå jul, å de
skolle di gnava po, når di bårja å våra.

Di fick ente hålla i nor me djuren, når di spände
3) 4)
ifrå. Så skolle di linna hammeltyed ifrå reskåpen når di
spände ifrå, ellas fick ente djuren vila.

1868 då bårja vi å köra ing kl. 5 om marnana å
hålt po te kl. 11 po natten. Å då hogg vi rågen den 24
juli å hadde ing-hystad den 5 agosti. Når vi hadde ing-
hystad, så körde far å ja te Sjöbo markad.

Namn på ångar och kärr å Kabbarp n:r 4.

Kjärkesti-ängen, Ko-ålen, So-kjarr, Den länge ången
och Spång-kjarred.

1) Arbets på markerna om våren, förrätta vårarbetet.
2)

3) Lösa. 4) Hammeltyget, hamlarna (svinglarna) med till-
behör.

1)
Tirupa-käringen.

Ack den va ja så rädd for når ja bärja å gå i skolan. Å vi va tre pysa, å Nels Lars' påga, å vi skolle kappes å gå te skolan. Men vi va så rädda for na. Så va där jo påga ifrå Tyrop me, å di mötte na. De va ve vällen imellom
2)
Jyns Jyns å Lars Nels. Där har den gamle kjærkeväjen gåd.

Ridande bud till Mölleberga.

~~Ridande~~

Men Hans Svensen i Kabbarp, han tjente himma hos mina föräldra. Å våra släktinga ifrå Möllebarja di kom hid. Å där va bel i Hvilan å vi tytte vi skolle ta där ud.

Å då skolle han ria te Möllebarja å si ifrå ad di ente kom himm te kvällen. Å han re po en treårs fylja.
3)
Men når han kom tätt ve Djurslöv by, så konne han ente få hästen forbi. Så va han himma å bytte om. Men når han kom did igen, så stämde hästen tvärt. Sin så to han lia övor markorna for-
4)
bi Björkmans.

1) Tirupa-käringen sades hålla till i utkanterna av Tirups by och på angränsande byars marker. 2) Jöns Jönssons å Tottarp n:r 4 och Lars Nilssons å n:r 5 ägor. 3) Följa, fölsto. 4) Björkmans gård i Djurslöv. Se även Hans Svenssons berättelser.

Jätten Finn.

Billebjer, där imellom Dalby å Hardebarja, de e kastad å jätten Finn imod Longa domkjårka.

Finn han hadde sin himvist i Romeliklint. Den häre Finn han böjde¹⁾ domkjårkan. Å biskopen, som han böjde for,²⁾ han skolle gjätta hans namn. Å konne han de, så skolle han släppa å betala nåd for arbéted. Ella så skolle Finn ha hans hoed.

Å han hörde ad jättens kvinga hon sad å sjong:

"Vyss, vyss, lille vän

å i maren kommor far din, Finn himm".

Å då gick han näenom³⁾ kjårkan å sa:

"Finn,

flytta mej den stenen bättor in".

Å då for han asta te klinten å kasta den stenen⁴⁾ imod domkjårkan.

Så hörde ja den historian i mina onge år.

1) Byggde. 2) Gissa (danska gjätte). 3) Nedanom, nedanför. 4) Nämligen Billebjer. Detta moment ingår icke i de flesta uppteckningar av sägnen.

Mölleberga kyrkklocka föres till Bjereshög.

Bjerese såcken å Möllebarja såcken, där skolle två systra rå om di två såcknorna tehoppa. Så ble di ovännor, så böjde den ena kjårkan i Bjerese, där va ingen kjårka forud.

Når hon då hadde fåd kjårkan färi, så va där ingen klocka. Så skolle hon stjela den ena klockan frå systoren i Möllebarja. (Där e bårra en klocka i Möllebarja kjårka, men en kan se där har vad två). Men de gick ente, udan de skolle varra me fira battinga, som va fydda i ny. Å di skolle precis fåd lia mied milk. Så pian, som fydde opp dom, når hon fora dom, så va där en som ente ville dricka opp allt de han skolle ha. Så lo hon den andre få va han lämte.

Når di då va voxna, så skolle disse fira battingana spännas fårr en vöjn å ta klockan i Möllebarja å skjossa den te Bjerese. Å då va där inga väja, å di körde lia över alla markor. Når di då kom te en backe mellom Stora å Lilla Möllebarja, så den ene battingen, som ente hadde fåd sin ransjon, han falt po knä, å så stanna di. Å där falt klockan å, å sjonk nårr, å där ble en killa.

Bjereshögs socken är såväl till areal som folkmängd (120 inv.) den minsta i Skåne. Dess gamla kyrka, som revs 1896, torde ock ha varit den minsta i provinsen. Den hade endast 14 stolar. Kyrkan saknade torn, och klockan hängde i en glugg i västra gaveln.

En process mellan Skabersjö och Torup.

Di processa, Skabersjö goss å Torops-harren, om en skog som hiddor Bashjersbacken. Å den hadde i alla tidor hörd te Skabersjö.

Å Toropsharren hadde mudad alla nämдемänner i Bara härad te å svarja ad di gick po Torops mark å ongor Torops kvista. Di hadde jor ifrå Torop i sina sko å grena ifrå Torops skoga i sina hatta. Å då gick di i dinne skogen å sor, ad di gick po Torops jor å ongor Torops kvista.

De va tåll nämдемän i häraded, men Knud Nelsen i Kabbarp ville enta va me å forsvarja si. (De va po sjuuttan-höndrataled). Å då ble di andre forvanlade te elleva rö-brågeda studa, å di går där i skogen. Så sior di: "Här e ja, här e du, å här har vi Knud i Kabbarp?"

Från "Bondekrigets" dagar.

De va i lantvärnstiden, å di lotta te värnpliktia. Å folked di sa, ad entan skolle di ud vär man, ellor åsse ingen.

Bondekriget ("Bonakried") kallas det skånska bonde-upproret år 1811, som utbröt på flera ställen i provinsen. Om detta får man ännu höra berättelser, och här meddelas några detaljer från upproret i trakten av Klågerup.

1)
Å där va en prost i Bara. Å där va en dräng som

2)
hidde Mårten, å han ble stotk imod prosten. Å där ble
rättegång imod den drängen, å han ble halshöggen ve Dalby.

(Han va fydd i Nevitshög). Å vår inda gång prästen sin
kom ud når de va mårrt, så sto Mårten där me hoeded ongor
armen. (Skollärare Holmgren å Nels Larsen i Lilla Mölle-
barja di skolle köra te skolläraren i Bara. Å når di kör-
de därifrå, å kom ve prästa-trägåren, så konne di ente få
hästana forbi po villkór. Så vände di å körde om Skam-
3)
marpe-gåren).

De va 1810 ad Mårten ble halshöggen. Så 1811 kom

4) bonakried. Å min mårmmor hon va ifrå Vinninge, å hon kom
5)
ihu ad hinges mor sa te na: "De e bäst du går opp po lof-

6)
ted å tar nårr en toltre brö, så vi har nåd å gi krismän-
nen, om di skolle komma här forbi."

1) Prostens namn var Olof Borup. 2) "Blev stursk emot
prosten". När där lottades till beväring i Bara kyrka,
hade drängen Mårten Bengtsson uppträtt ohöviskt emot
prosten Borup. Av folket blev han sedermera ansedd som
en martyr. Efter sin avrättning hämnades han genom att
visa sig för prosten med huvudet under armen. 3) I denna
inskjutna berättelse omtalas, att spökeriet vid Bara präst-
gård verkade långt senare. Händelsen inträffade i slutet
av 1800-talet. 4) Slaget vid Klågerup mellan bönderna och
husarerna stod den 15 juli 1811. 5) By i Hyby socken.
6) Toltre = två à tre.

Om Lars Persson i Lilla Mölleberga.

(Ett känt original i senare delen av 1800-talet.)

De åska,¹⁾ å han va ude i marken å to ing öjen. Så
får han en törpél i ryggen,²⁾ å då sior han:³⁾ "Hälsa mottor
därhimma,⁴⁾ ad dynnan slo ihjäll mi".

Når kvingan va dö å skolle begravas,⁵⁾ så fyllde
han ente me te kjärregåren. Når di körde så sto han po
trappan å råfte: "Farväll me di, mottor, du måtte i skrined
för än ja".

Han hadde två dättra å en sän. Han kalla sina dätt-
ra for "Karbissa" å "Slättnäcka", å sånen kalla han for
"min sän Drynt".

Några ortnamn inom Stora Mölleberga.

Kallaholmana, Smesticked, Storebjer, Damsbacken, Dra-
has och Pilahaven,⁶⁾ alla å n:r 7.

Ramms mosse,⁷⁾ vid Bara skäl, där alla åboar i Mölle-
berga ha torvskifte.

Galjabacken, vid Önsvala bro.⁸⁾ "Där har di avrättad
å där har vad tingsplass.⁹⁾ Når di gravde åen,¹⁰⁾ så hitte di
en massa schelett".

1) Öken, hästarna. 2) Tjuderpåle. 3) "Mutter", mor.
4) Åskan. 5) Följde. (Anm. fortsätta å nästa sida).

(Forts. på anm. fr. föregående sida.)

6) Backar och åkrar på den egendom som Bengt Jönsson innehade. 7) Ramms mosse vid gränsen av Bara och Mölleberga är uppkallad efter "ramn" korp. Även å Kabbarp n:r 7 i Tottarps s:n finnes en Ramms mosse. 8) Bron över Sege å vid Önsvala by. 9) Avrättningar ha icke förekommit här sedan 1700-talet. Bara härad, vilket nu som bekant har sitt ting gemensamt med Torna härad med tingställe i Dalby, lär fordom (i danska tiden) ha utgjort en egen domsaga. E. Svenander skriver i sin Disputatio gradualis de Territorio Bara (Lund 1796): Territorium olim proprios habuit iudices (Häradet har en gång haft egna domare). Han omtalar även att gammalt folk kan minnas lämningar efter ett tingshus i närheten av Önsvala bro. 10) Här avses Segeåns reglering i slutet av 1800-talet. De omtalade skeletten kunna ha varit efter de vid Galjabacken avrättade. Men Bengt Jönsson omtalar även att man i de s.k. "hängeflyen" i Slevre ängar invid Sege å har hittat mans-skelett i ridande ställning på skelett av hästar. Det är möjligt, att flyende krigsmän i forna tider ridit ner sig här, ovetande om de farliga sankmarkerna.

17 juli 1922.

Register.

Bara	<i>sid.</i> 36.
Billebjer, Torna hd	33.
Bjereshög	34.
Bondekriget	35.
Djurslöv	32.
Finn, jätten	33.
Fåren	30.
Galgabacken vid Önsvala	37, 38.
Häst (stannar tvärt)	32.
Kabbarp	30, 31.
Knut Nilsson, nämndeman i Kabbarp.	35.
Kreaturen	30, 31.
Kyrkklockor	34.
Lars Persson i L:a Mölleberga ...	37.
Mårten Bengtsson, dräng i Bara ...	36.
Nämndemän försvärja sig	35.
Ortnamn	31, 37.
Process mellan Skaberssjö o. Torup	35.
Prosten Borup i Bara	36.

Register (forts.)

Romeleklint (Jätten Finns hemvist).....	33.
Skabersjö gods	35.
Spöke vid Bara prästgård	36.
Stora Mölleberga	34, 37
Spöke, vid Bara prästgård	
Tingsplats, i forna tider, för Bara härad ...	37, 38.
Tirupa-käringen (Tottarps s:n)	32.
Torup	35.
Vedernamn	37.
Vårbruket	31.
Önsvala (Mölleberga s:n)	37, 38.

- Ace m. 205. -

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 41.

Register ind. 52.

Jugens Jugens
Jan Barnd

Skane

Mor Åkerlunds berättelser.

Åkarp, Burlövs socken.

I det minsta huset i Åkarp, det sista i raden av äldre hus vid stora landsvägen mot Lund, bor änkan Anna Åkerlund. Mor Åkerlund är född den 3 juni 1840 i Hardeberga (Torna härad), där fadern var skolmästare. Tidigt blev Anna Larsdotter faderlös och efter sin konfirmation kom hon i tjänst. Redan 1856 kom hon till Åkarp och tjänade i sex år hos Nils Nilsson å n:r 3. År 1862-64 hade hon tjänst i Högseröd, (Frosta härad), men kom 1864 åter till Åkarp. Sedan hon tjänat en tid hos Arvid Andersson å n:r 2, blev hon gift med skräddaren Anders Åkerlund i Åkarp (död 1911). - Mor Åkerlund är trots sin höga ålder en skicklig och mycket anlitad väverska. Hon har också en livlig berättarförmåga och talar gärna om flydda tider. *Avd 1936.*

"Lyktor" visa sig om natten. Deras förklaring.

De va där hånne frå Måns Ols, där rände kårravanned¹⁾

2)

3)

ud i gråven, hånne te Annorsjins går. Å vi konne se så re-

4)

jelt där va liasom löjtor å de va allti når de va räjnede

5)

vär. Å pågana lå po kammarebored en hel natt å titta po

detta hära, men di tore ente gå ud å se. Å där va nån löj-

6)

tor, som fyllde väjen. För sa di, ad de va ettor nån som

hadde flyttad stena, skäl imellom.

En spökskjuts för 60 år sedan.

7)

Men når ja tjente oppe i skoböjden, så så ja ejen-

8)

telien spöje. Ja tjente i Hyxeröd. Så hadde ja å nån an-

dra vad hos en släjtinj te di vi tjente hos, å vi skolle

gå himm lia övor markorna. Å når vi kom ve korsväjen i-

9)

mellom Löpared å Mossarpegåren, så kommor där en karitt.

(Ja har allri sitt nån ann' vöjn som likta han mer, än den

som Holmströms hadde sin.) Å där sto ill ud ifrå den - de

råg så dant ifrå hästana - å kusken han hålt i timmana po

1) "Kårravattnet". Kårre = en vattensamling kring en gödselhög ("Middinj"). 2) Gropen, diket (som utgör "skäl" eller rågång). 3) Anders Jönssons. De omtalade gårdarna äro belägna å Åkarp n:r 5 och n:r 7. 4) Lyktor. 5) Regnigt väder. 6) Följde. 7) Skogsbygden. 8) Högseröd. 9) Löberöd.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1) dinne léen. Å vi va flere, både dränja å tösor. Å precis som ja så ed så hålt ja tebaga å ja sa te di andre ad di skolle gå å väjen. Å där va injen så ed, uden ja, men di andre så ed ente fören han va forbi. Ja va väll en tjugetvå år då.

Ett ställe där folk går vilse.

Men här te Lars Ols, po Hjäropa-planen, åwanom där
2)
3) som Ågesa-hused har ligged - ja de brände nårr for nåna
4) år sin - där har många gåd vilse. De va Ågeschan, hon hadde vad i bedorna. Så skolle hon gå himm, å hon tytte hon gickj himmed, men hon kom tebaga te bedesticked två gånga. -

Men en kväll ja kom där, så va där nåd ga si te å
5) grina ad mi så feled, va de nu konne va for nåd.

-
- 1) "Och kusken han höll i tömmarna på detta viset". (Berätterskan kröker armarna för att åskådliggöra kusken).
2) Lars Olsson i Åkarp har en jord i det angränsande Hjärup (Uppåkra s:n), som här kallas "Hjärupaplanen".
3) Ett hus som ägdes av en snickare Åkesson (nedbrunnet 1910). 4) Åkessonskan. Bland de äldre är det brukligt att så angiva hustruns namn, t.ex. Hans-Pärschan, Pär-Pålschan, Hanschan etc. Även "Mor Hans-Pärs" etc.
5) Danska fält = obehagligt, otrevligt.

Varulven.

1)

De va gamle Öst här i byen, di hadde fårr si han va vårúl. Men min mor hon tala möed om där va en i Revinje. Di va ude å agte ing sä, å kvingan hon visste de ente. Når han körde himm, så sa han te na: "Om där kommor nån som vill övorfalla dej, så får du ente sticka, men slå me tjyvan, så kan du freda di for han." Så körde han himm. Å så kom där en vårúl, men hon trode de va en hong. Å hon fäkta å slo meed, å de va när, han hadde tad rätt po na, men hon slo han ifrå si. Å hon hadde en filtakjortel, å där hadde han beded å flere sticke. Å når mannen kommor tebaga, så får hon se, ad han hadde å hinna filtakjortel i tannen. Å når då ad hon så ed, så sa hon te han: "Men du e jo vårúl!" Så hadde di fårr si, ad di skolle ble fri for å va vårúla, men hadde han då säjt: "Ja nu kan du va mara så länje som ja har vad vårúl", så hadde de gåd övor po hinge.

Här har vad meed för, som ente e nufortiden.

1) Taktäckare Öst, husman å Åkarp n:r 4 i mitten av 1800-talet.

Tre döda komma i vigd jord.

Men i Dalby där va de eget po itt ställe, de e rekted sanning. Där va nån andra hadde kyfft stället, å där spöja de i köged alltid. Å där va prästen å skolle lesa for ed, men de gjore ingen nytta. Å så kom klockaren ¹⁾ å han va litta villare. Å där viste si tre i köged for han, men di konne ente si nåd te han. Å då sa han te dom: ²⁾ "Spytta!" å då for där en syllpänj ud å mongen po dom alla tre. Å då talte di om, ad di lå ongor bagaronsmuren. Å di ble tana opp dan darpó, å då hadde di värs en syllpänj i mongen. De hadde di lajd did for di skolle tia stilla. Å di la dom i kjärregåren å sin hadde di ente nån oro å dom.

Spöke på Åkarp n:r 5.

Men här ska ligga nån begravda po planen här hide. ³⁾
De va Måns Olsens far, Ola Nelsen, han hörde nån gossare ⁴⁾
här kom köranes forbi, hont di sa: "Ja de va här di skolle liggja". - Så hörde han ente mer. Men där har vad mied me spöje där oppe.

1) Visste bättre råd. (Adj. vill = slug, fyndig.)
2) Silverpeng. 3) D.v.s. ägorna till Åkarp n:r 5, nv. om stora landsvägen till Lund. 4) "Godsare", arrendator under ett gods. Kallas ock "Hobóne" (hovbonde) eller "hogóssare".

Om det första järnvägståget (år 1856).

Ja har bod här i Ågarp sin di böjde banan. Ja¹⁾

²⁾ tjente po Black, de va de fysta åred ja va ude å tjena.

Så skolle di byggja banan, så gickj ja å plocka sten dan³⁾
igenom där som banan skolle gå. Måntro de åred va dröjt!

Ja har gräded mied po de ställed.

Då gick de fysta tåged om Mickelsda, när ja skolle

flytta te nore Nels Nels⁴⁾ här i Ågarp. Å po de tåged där

va Pär Pålson å Jyns Hansen, di reste te Long å kyffte itt⁵⁾
dosin tallrika te minge. Å di glende å stämma när di kom⁶⁾

hid, så di måtte fylja me te Malme. Di va litt folla å slo

itu tallrikanå så där va ente mer än en igen, de tala Pär-

Pålschan om.

Om "tiggemannar".

Nels Knös, de va en räli tyggjeman där gickj omkring.

⁷⁾ Han va så le här han kom.

Så va där Pär Friare, han va ifrå Låmme, å han gickj

å fria här han kom.

1) Byggde. 2) Gård i Hjärup, Uppåkra s:n, belägen v. om järnvägen. 3) Drygt. 4) Nils Nilsson å Ågarp n:r 3 kallades "nore Nels Nelsen" till skillnad från Nils Nilsson å n:r 7 ("söndre Nels Nelsen"). 5) Per Pålsson och Jöns Hansson, husägare å Ågarp n:r 4 i mitten av 1800-talet. 6) Stanna, stiga av. 7) Enligt andra uppgifter var Nils Knös en ganska beskedlig karl.

Så va där Hans List, han sprant omkapp me tåged.
Han va nårr ifrå Torop nånstans.
De va når ja tjente te Arves, så hadde kvingan lagd
opp itt stort sticke fitt po bored te voss. Så kommor
Knös ing me en lång pryl å jarn, så sior han: "Ja får väll
smaga järt fitt åsse". Så to han allt fitted po prylen, så
där va ente itt gråne te voss.

Spellemän på 1850- och 60-talen.

Så va här så många spillemän å kom po ställen, där
va allormingst fira. Där va Stobben där uded ifrå Stans-
torp. Han hadde sodded å spillad inge te Arves. Så sluta
han, så sa Arved Annorsen te han: "Får vi ente höra mer?"
"Jo, ja har Klonke-valsens å Blanka-Karna igen", svara han,
å då konne vi ente barja voss for grin.

1) Arvid Andersson, Åkarp n:r 2. 2) Fett, flott. (An-
vändes såsom smör). 3) Edert. 4) Grand.

Rövarna vid Löberöd.

(Efter att ha beskrivit naturen vid den s.k. Rövare-
kulan, en skog under Löberöd, berättade mor Åkerlund följande).

Å där va jo rövarna. Å di hadde tad en pia, å når di hadde fåd na me si, så tore di ente släppa na. Å når di va ude så måtte där en ble himma å passa na. Å den ene han tytte om na å hon laddes hon tytte om hann me, hon tore ente anned. Å hon så hår mied tjyvagoss di kom did me.

Så hadde hon hört ad di skolle döda na. Så hadde hon listad si te å få en ragekniv å dårras. Å så en da de va varmt, så sa hon te han som passa na: "Sidd hos mej, å lägg ditt hoed i mitt knä, så ska ja lyska dej i håred." Å så sömna han. Så ba hon Gud om han ville hjälpa na. Å så me itt raskt tag skar hon striven å han. Så sprant hon å når di andre kom himm så va han dö å hon borte.

Så måtte hon gemma si i skåwana for di ente skolle leda opp na; å då kom hon te Löpared. Så behålt di na, for di ble så glaa for hon befria dom for rövarna, så där i dårras trögår ska stå en minnesten for na.

*Å Rövarekulan: en dalgång i Gudmuntors viken.
Fraste håred. Berättelsen har hört
historien under tiden hon fjenad i Högseröd.*

Mor Åkerlunds far och bäckahästen. (Härdeboga)

De tala min far om, han hadde kommed for bäckahästen,¹⁾ han va femtan år då.

Han skolle vanna hästa. Å han re ud i vanningen,²⁾ å där kom han fårr nåd. Å så når han kom himm,³⁾ så satte han si me de ena bened ragt å de andra kråged, å sin ble de alltid kråged. Å di søjte en klåg kjarrinj i Dalby. Å når hon förde me növen ifrå benen opp, så konne han sjånga så bra. Men når hon förde nårr, så fick han sådden farli vark i bened. Men han ble allri bra, å han lærde te skolemästare sin.

Vinninge-käringen.

Den där Vinninje-kjarrinjen, hon ville di ta inj⁴⁾ te Slotted.⁵⁾ "Ja de kan I gott", sa hon å hon satte si opp po vöjnen. Men di fick ente hästana å ställed. Å di måtte la na gå å igen, å då sprant hästana.

1) Råkat ut för bäckahästen. 2) Vattningen, dammen där hästarna vattnas. 3) Krokigt. 4) Vinningekäringen eller Vinningekvinnan, en klok kvinna i Vinninge, Hyby s:n. 5) Allmän benämning på fängelset i Malmö på den tiden det hade sina lokaler på Malmöhus slott. - Om Vinningekvinnan, se vidare Jöns Larssons berättelser.

Om Kadárra, en häxa i St. Uppåkra.

Där va en häxa di kalla Kadárra, hon bode i itt li-
ded hus mitt fårr Opágra kru. Hon gjore ont for folk.¹⁾

Där va nån lesepåga gjorde narr ad na. Jo, så hadde²⁾
hon gåd ud å gravad nåd nårr i gråven. Å där va en påg³⁾
gick nårr å ville se va Kadárra hadde gravad nårr. Men de
va bårra aska. Å han fick slaged å han ble allri fri for
ed, å di sa de va hinna skyll.

Jo, hon va besönnorlet klädd, den, å hinnas dåttor
ässe. Hon skicka na ing te Long i itt ärane, å då hadde⁴⁾
hon en kofta me ärmar som slapp ve albúana.

5)

Dalby avrättningsplats.

Ja så po den siste som ble halshóggen i Dalby. Där
sto folk rongen om å gjore spiss-går. Å där kom så många
å ville ha blo, de va di som hadde slag, di trode di skolle
ble fri for ed - men de fickj di ente.

1) Uppåkra krog, belägen vid stora landsvägen nedanför kyrkan. Stället kallas i våra dagar "Jesjivaregåren".
2) Konfirmand ("Leså for prästen", undergå konfirmations- undervisning). 3) Gropen, diket. 4) Ärmar som togo slut vid armbågarna. 5) Stället kallas ännu "Galjabacken" (belägen n.o. om Dalby kyrka).

1)
Elva-vagnen.

För så tala di allti om di va rädda for Elva-vöjnen. De skolle va nån som hadde gjort nåd galed, så skolle di köra här imellom.

En glimt från en dagligstuga i mitten av 1800-talet.

Ja tjente for pia te nore Nels Nels i sex år.
Så om kvällana hadde vi ed lided ljus som sad po en
2) dalla. Så sad vi en två, tre, fira å spant. Så sto påga-
3) na rongen om å leste i katekesen å bibliskan.

1) Så kallades en spöskjuts som sades komma var natt kl. 11 på stora landsvägen genom Åkarp. Upptecknaren hörde själv talas om den i sin barndom.
2) En fordomdags bruklig ljushållare, som hängde i loftet. 3) Biblisk historia.

Juni 1922.

<u>Register.</u>	<u>Sid.</u>
Avrättning i Dalby	50.
Bäckahästen	49.
Dalby	45, 49, 50.
Elvavagnen	51.
Hjärup (Uppåkra s:n)	43.
Häxa	50.
Högseröd	42.
Järnvägståg, det första	46.
Klok käring sökes	49.
Kadårra, en häxa	50.
Lyktor (längs diket)	42.
Löberöd	48.
Revinge	44.
Rövare i skogsbygden	48.
Spöke	42, 45.
Spelemän	47.
Stora Uppåkra	50.
Tiggare (Nils Knös m.fl.)	46, 47.
Varulv	44.
Vilsegående	43.
Vinninge-käringen	49.
Åkarp	42, 44, 45, 46, 47, 51.

Regista sid. 63.

Berättelser av kvarnägaren Per Andersson,
Hjärup, Uppåkra socken.

Kvarnägaren Per Andersson i Hjärups mölla är född den 15 januari 1839 i Gustavs socken, Vemmenhögs härad. I över 60 år har han bedrivit sitt yrke. Efter att ha varit "möllesven" i Kronetorps mölla (Burlövs s:n) gifte han sig 1862 med Ingrid Andersson från Arlöv. Därefter voro de en tid bosatta i Malmö, där Per Andersson bedrev handel, men flyttade snart från staden. Sedan innehade Per Andersson i något år Skrävlinge mölla, och därefter Kronetorps mölla. År 1878 köpte han Hjärups mölla, där han ännu bor. På platsen har fordom varit en krog, kallad "Fatters kru". Boningslängan, som är byggd 1804, är den enda kvarstående av de gamla krogbyggnaderna som ha funnits invid landsvägen mellan Lund och Malmö. (De övriga - Sege utanför Malmö, Kalinan vid Arlöv, Hvilan och St. Uppåkra - äro i det senaste halvsekleet ombyggda.)

Den 14 mars 1922 firade Per Andersson och hans hustru diamantbröllop.

Per Andersson + den 14 april 1924.

Om värdshuset Hvilan.

Mitt emot Lindegård låg där ett gammalt krog som

hette Svårtfitta. Där var en som hette Santesson som råd-
de om det i den tiden. Santesson sålde det kroget till en
annan. Och då skulle inte han få bygga något krog på en

halv mils avstånd. Men så lät han sin fru bygga ett krog
mitt emellan Lund och Malmö, och det kallade han "Hvilan".

Det skulle vara en vileplats mitt emellan Lund och Malmö.

1864 då bodde ju Anders Knutsson där oppe på Hvilan.

Så kunde de inte ha krog där mer. Jag har varit med
där en gång då de hade diskussion vad där skulle bli av

det kroget. Där var en som hette Feuk som hade Hvilan till

till sist, innan där blev skola.

Så byggde Anders Knutsson nere vid stationen, men

där fick han inte ha starkt. Men han sålde bocka-bier, det

var från ett bryggeri i Malmö som hette Stenbockens. Och

de kallade Anders Knutsson för "bocken".

1) Gård invid stora landsvägen å Kabbarp n:r 2 i Tot-
tarps socken. Namnet har tillkommit sedan D:r Holmström å
Hvilan år 1890 blev dess ägare. 2) Ordet "krog" är i Skåne-
målen neutrum. F.ö. har detta och följande stycke blivit
överfört till vanligt skriftspråk. 3) Traktören Sante
Santesson, grundläggaren av värdshuset Hvilan. 4) D.v.s.
början av 1800-talet. S., som var född 1793, inflyttade i

Trafiken mellan Malmö och Lund före
järnvägens tillkomst.

På senare tider var där en diligens och gick. Där som Hotell Kramer är, där var en som hette Fickens rådde om. Så satte han opp en diligens, där var två, en blå och en gul. Och det kostade 1:50 att åka mellan Malmö och Lund. Så var det så uselt ordnat med posten, så alla som ville ha skickat brev till Lund fick gå till Fickens med dem. Det kostade 6 skilling för att få dem befordrade.

(Forts. på anm. från föreg. sida).

1819

1822

Tottarps socken ~~1815~~ och bodde redan 1819 å värdshuset Hvilan (enl. mantalslängderna). 5) Hvilan är beläget å Kabbarp n:r 8, endast c:a 200 m. från Lindegård. 6) Anders Knutsson, som var född 1824, innehade Hvilan från omkring 1850 (till värdshusrörelsens upphörande 1868). 7) Rörelsen blev mindre lönande efter järnvägens tillkomst (1856), då landsvägstrafiken blev mindre betydande. 8) Länsman Feuk i Bara härads västra distrikt bebodde under några år bostadslägenheten å Hvilan. 9) År 1868 förhyrdes Hvilan till lokal för "folkhögskolan i Bara härad", som redan efter ett par år fick den officiella benämningen "Folkhögskolan Hvilan". Den gamla byggnaden brann ned 1874. Därefter inköpte skolan tomten och uppförde egen byggnad. 10) Anders Knutsson hade sedermera en bierstuga vid Åkarps järnvägsstation, belägen där Alnarpsvägen skär järnvägen.

liv
1862

1842

Om Rasmus Nilsson i Svedala, kallad "Neselös".

Där va en mannarackare i Svedåla som hidde Rasmus

Nelsen. Han hadde åtta barn me en extra kvinga å nie äkta.

Så va där en kjårkegård å där hadde klockaren törad ¹⁾

en kalv. Å där gick en sti ²⁾ lila övor kjårkegåren. Så va där ett kråg, å så om söndorna gick di derikt frå kråged å ing i kjårkan. Å där va Rasmus Nelsen titt i de kråged. ³⁾

Så hadde Rasmus Nelsen kypt itt hus ude i Sjødika-na som han hadde den extra kvingan i, å där skolle han gå å hälsa på. Så en lörda va där gravad en grav övor den stien som går övor kjårkegåren. Å där skolle Rasmus Nelsen gå når han kom ud frå kråged. Så va där en dräng hadde holkad ud en roa å gjort den i form som en döskalle. Så passa den häre drängen po å lura po Rasmus Nelsen, han va allri tåld, han va så le å styggor.

Så klö han opped om trappen å skolle gå övor kjårke-gåren. Å där hadde drängen pottad kalven ner i graven, å han sto där säl å hadde itt skynke övor sej. Så precis som Rasmus kom där övor, så viste han roan, han hadde tänd ljus

1) Tjudrat. 2) Danska "lige over", d.v.s. tvärs över, mitt över. 3) Krogen var belägen vid vägen nedanför kyrkan, där gamla skolan nu ligger.

inge i, å så stýrt han ner i graven. "Määu" sa kalven, å Rasmus Nelsen han dö bort. Så kom folk did, for di hörde itt skrij po kjärkegåren. Å där lå Rasmus Nelsen åsvimmad. Så to di han opp å bar han ing i itt hus å bädda han ner. Å där va en klåg kjarring å den ordna te han. Han fick ente se dagsljus i tre dygn. Där skolle va hängd för fönsterna. Å så ga hon han en té som han skolle dricka.

Så drängen, han va så oskýldi som ingenting i var-den. Så gick han uded po väjen, å där kom en jude. Å drängen hadde skynked po sej å sprant ettor juden änna hänn te Stolpalös. (De va itt hus som där va inga stolpa i väggana, så di trode de ente konne stå).

De skidde i mina påga-år.

Di kalla han "Neselös". Rasmus Nelsen hadde bara en liden bid å nesan igen, for han hadde haft skrofflor.

Di skolle bygga om Svedåla kjårka å professor Brunius han hadde gjort ritningorna. Å Rasmus Nelsen han så po dom å sa te Brunius: "Om vi skolle ta bort di där

siratorna, så konne jo kjærkjen ble möed billiare". Så sa Brunius te han: "Om vi nu skulle ta bort den här siraten, som sitter mellan ögonen på dej, hur skulle du då se ut i synen?".

Vid Klågerup.

1)

Di sa ente "Klågerup" för i tiden, di sa "Klågarp".

Där va nån som kom forbi där ude ve Klågarp å så frågte

han: "Va hiddor dinne gåren?" - "Den hiddor Klågarp". -

"Då har ja jo träfftt rätt, for här skolle jo va en klåg".

"Nä, de va ente här", svara di han:

Så ga han si te å springa därifrå. Så sa di te han:

"Vänta, vänta!" - "Nä, här tårr ja ente ble. Om ni e galna

allihopp, så vill ja ente ble här".

Varulv.

2)

Där va ve Helenelonn en gårsdrängs-kjarring som

hidde Sissa, å hon va me barn. "Å där kom min liv å själ

vårulen", sior hon, "å sto udan om å rev po fynstorna. Å

ja uded me en pryl å loffa ettor han. Å ja så ed de ena

bened va som en rompa".

1) Herregård i Hyby s:n, Bare h:d. "Klågerup" är namnets danska form, som användes i skrift och numera även i tal i st.f. det skånska "Klågarp". 2) Helenelund, gård som brukas under Kronetorp.

1)
Runstenen i Hjärup.

2)
Etter va ja har konnad tyda runorna, så ska där
stå: "Nafne reste sten denna efter sin broder Tyge, han
var västern död".

Han sto nere i marken för. Å di asa han opped å
3)
skolle ha han te en pelare ve itt le. Där skolle di ha
han te stänge. Men når di to han himm den ene dan, så
4) 5)
ble den asad ud om natten. De tala gamle Måns Olsen om.
6)

Men så to Hans Bengtsen å satte han i itt sten-
barj i trädgåren. Ja va me å resa han opped. Hans Bengt-
sen han lå jo möed sjug po gamla da, å folk di skylla po
de, ad han hadde flyttad stenen.

-
- 1) Stenen står numera överst i ett "stenberg" (en kulle som är upplagd med prydliga stenar) i trädgården vid den gård i Hjärup, på vars ägor den sedan urminnes tider stått. Prof. L. Wimmer beskriver den i sitt verk om "De danske runemindesmærker". Han omtalar också sägnen, som han kallar "et i egnen meget udbredt sagn".
2) Per Andersson, som är en ganska kunnig man, har själv läst runinskriften. 3) Led, stor grind. 4) Enligt en annan version fick folket i gården ingen "nattaro" sedan stenen flyttats dit och måste därför sätta den på sin gamla plats ute i marken igen. Så omtalas även sägnen hos Prof. Wimmer. 5) En av gårdens tidigare ägare.
6) Hans Bengtsson köpte gården 1883. Sedan han låtit sätta stenen i trädgården fick den stå där.

1)
Trollen i Källarebacken.

Där va en kolle ve Hvilan, där va troll å bode i den. Den restes opped po pelare julåftan.

2) Så va där en går i Åkarp, den som Jöns Annorsen han hadde. Å di som bode där för, di va å hälsa po trollen, å di bjöd trollen igen. Så sa trollen te dom, ad den släkten som bode där, den skolle allri komma te å gå ifrå därres går. -
3)
(Men nu e visst den tiden ud-gåd!)

Där kom en skjuss å körde hö te dom. Där va så många små pyslinga hjelp te å asa höed inged. Där va en
4)
som hidde Jyns Hansen å han påstó ad han hadde sitt når di asa hö ing te dom. Men där va ingen visste var den skjuss- en kom ifrå.

1) En ättechög å Kabbarp n:r 8 i närheten å Hvilan. Kallas "Källarebacken" sedan innehavaren av Hvilan, Anders Knutsson, år 1856 lät gräva en källare i densamma.

2) Åkarp n:r 8. 3) I mars 1922 lämnade Jöns Andersson den omtalade gården, som han innehaft sedan 1882. De föregående ägarna voro hans svärfar Jöns Andersson och dennes far Anders Arvidsson. 4) Jöns Hansson, husman å Åkarp n:r 4.

Ms. 205

205

S. 61

Barnmorskan hos trollen vid Tellsjö.

Men där ja e barnfödd, i Gustávs säcken, där sad ja
å hörde po en gammal barnamorska som hidde Holmskan.

Så ligger där en liden sjö som hiddor Tellsjö-sjön,
å där e en backe som stypar ner i sjön, å där växer bokor
po den backen.

Å barnamorskan hon sad å berätta for min mor, ad
hon hadde vad där inge i den höjen tre gånga å tad imod
barn te trollen.

1)
"Men hodden kom du dided?" sa mor. - "Där ble ypp-
nad for mi, å där va så fint inge".

"Fick du nåd?" sa mor. - "Nä, ja fick ingenting, men
når ja kom himm, så va där en stor seddel i lomman". -

2)
Å de e Gusens sanning, for barnamorskan har säl
sägt ed.

1) Hurudant, huru (Danska hvordan). 2) Sagt.

Om en sten i Håslöv (Skytts härad).

Där va nere i Håslöv en man som gick å plöjde.

Så träffa han po en sten. När di hålt midde, så to han
drängana me si å skolle ta opped denne stenen.

"Å han va ente stârre, än ja konne rysta han me
plåv-stågen", sa han. Å drängana di gick å grave å grava.
Å han sprängde den, så han fick te grong te 4 längor, å
där va ändå ente allt.

Maj 1922.